Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

zo 6. marca 2025 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Justičná spolupráca v občianskych veciach – Nariadenie (EÚ) 2019/1111 – Pôsobnosť – Článok 1 ods. 1 písm. b) a článok 1 ods. 2 písm. e) – Opatrenia týkajúce sa nakladania s majetkom dieťaťa – Článok 7 – Právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností – Článok 10 – Voľba súdu – Nariadenie (EÚ) č. 1215/2012 – Pôsobnosť – Článok 1 ods. 2 písm. a) – Vylúčenie týkajúce sa osobného stavu a právnej spôsobilosti fyzických osôb – Kritériá súdnej právomoci stanovené v dvojstrannej dohode medzi Bulharskou republikou a Ruskou federáciou uzavretej pred pristúpením Bulharskej republiky k Európskej únii – Rozdiel medzi týmito kritériami a kritériami stanovenými v nariadení 2019/1111 – Článok 351 ZFEÚ – Pojem ‚nezlučiteľnosť‘“

Vo veci C-395/23 [Anikovi] [i],

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Sofijski rajonen săd (Okresný súd Sofia, Bulharsko) z 24. júna 2023, doručený Súdnemu dvoru 29. júna 2023 a doplnený uznesením zo 6. februára 2024, doručeným Súdnemu dvoru v ten istý deň, ktorý súvisí s konaním:

E. M. A.,

E. M. A.,

M. I. A.

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda Súdneho dvora K. Lenaerts, vykonávajúci funkciu predsedu štvrtej komory, predseda tretej komory C. Lycourgos, predsedníčka piatej komory M. L. Arastey-Sahún, sudcovia S. Rodin a O. Spineanu-Matei (spravodajkyňa),

generálny advokát: J. Richard de la Tour,

tajomník: R. Stefanova-Kamiševa, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 12. septembra 2024,

* Jazyk konania: bulharčina.

[i] Názov tejto veci je fiktívny. Nezodpovedá skutočnému menu ani názvu žiadneho z účastníkov konania.

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– E. M. A., E. M. A. a M. I. A., v zastúpení: L. S. Končeva, advokat,

– španielska vláda, v zastúpení: I. Herranz Elizalde a P. Pérez Zapico, splnomocnení zástupcovia,

– maďarská vláda, v zastúpení: Z. Biró-Tóth a M. Z. Fehér, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: S. Noë, W. Wils a I. Zaloguin, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 28. novembra 2024,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6, ďalej len „nariadenie Rím I“), článku 24 bodu 1 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 351, 2012, s. 1, ďalej len „nariadenie Brusel Ia“), ako aj článku 1 ods. 2 písm. e) a článku 7 ods. 1 nariadenia Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí (Ú. v. EÚ L 178, 2019, s. 1, ďalej len „nariadenie Brusel IIb“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci nesporového konania začatého v mene dvoch maloletých detí, E. M. A. a E. M. A, s cieľom dosiahnuť, aby súd povolil so súhlasom ich matky M. I. A. predaj ich podielov na troch nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v Bulharsku.

Právny rámec

Medzinárodné právo

3 Zmluva medzi Zväzom sovietskych socialistických republík a Bulharskou ľudovou republikou o vzájomnej právnej pomoci v občianskych, rodinných a trestných veciach, uzavretá v Moskve 19. februára 1975 (*Zbierka zmlúv Organizácie Spojených národov*, zv. 1015, č. 14855, s. 41, ďalej len „rusko-bulharská zmluva“), bola v Bulharsku ratifikovaná dekrétom č. 784 z 15. apríla 1975 (DV č. 33/1975) a uverejnená 10. februára 1976 (DV č. 12/1976, korigendum DV č. 17/2014). Článok 25 tejto zmluvy stanovuje:

„1. Právne vzťahy medzi rodičmi a deťmi sa riadia právom zmluvnej strany, na území ktorej majú spoločné bydlisko.

…

6. V prípade právnych vzťahov uvedených v odsekoch 1, 2, 3, 4 a 5 sú príslušné súdne orgány zmluvnej strany, ktorej je dieťa štátnym príslušníkom alebo na území ktorej má dieťa svoje bydlisko alebo svoj pobyt.“

4 Článok 30 ods. 2 rusko-bulharskej zmluvy stanovuje, že forma právneho úkonu týkajúceho sa nehnuteľného majetku sa riadi právom zmluvnej strany, na území ktorej sa nehnuteľnosť nachádza.

Právo Únie

Nariadenie Rím I

5 Článok 4 nariadenia Rím I, nazvaný „Rozhodné právo pri absencii voľby“, v odseku 1 písm. c) stanovuje:

„Pokiaľ nedošlo k voľbe rozhodného práva pre zmluvu v súlade s článkom 3 a bez toho, aby boli dotknuté články 5 až 8, právo, ktorým sa spravuje zmluva, sa určuje takto:

…

c) zmluva, ktorej predmetom je vecné právo k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti, sa spravuje právnym poriadkom krajiny, kde sa nehnuteľnosť nachádza;

…“

Nariadenie Brusel Ia

6 Článok 1 nariadenia Brusel Ia stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa uplatňuje v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. …

2. Toto nariadenie sa neuplatňuje na:

a) osobný stav a právnu spôsobilosť fyzických osôb…

…“

7 Podľa článku 24 bodu 1 nariadenia Brusel Ia:

„Výlučnú právomoc majú tieto súdy členského štátu bez ohľadu na bydlisko účastníkov:

1. v konaniach, ktorých predmetom sú vecné práva k nehnuteľnosti alebo nájom nehnuteľnosti, súdy členského štátu, v ktorom sa táto nehnuteľnosť nachádza.

…“

Nariadenie Brusel IIb

8 Odôvodnenia 10, 19, 20 a 91 nariadenia Brusel IIb znejú:

„(10) Pokiaľ ide o majetok dieťaťa, toto nariadenie by sa malo vzťahovať iba na opatrenia na ochranu dieťaťa, konkrétne na ustanovenie a úlohy osôb alebo subjektov, ktoré sú zodpovedné za majetok dieťaťa, zastupujú dieťa alebo mu pomáhajú, a na správu, udržovanie a nakladanie s majetkom dieťaťa. V tejto súvislosti sa toto nariadenie má napríklad vzťahovať na prípady, keď je predmetom konania určenie osoby alebo subjektu povereného správou majetku dieťaťa. Opatrenia, ktoré sa vzťahujú na majetok dieťaťa, ale ktoré sa netýkajú ochrany dieťaťa, by sa mali naďalej spravovať nariadením [Brusel Ia]. Ustanovenia tohto nariadenia upravujúce právomoc vo veci predbežných otázok by sa však na tieto prípady mali uplatňovať.

…

(19) Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa a mali by sa uplatňovať v súlade s ním. …

(20) S cieľom zaručiť najlepší záujem dieťaťa by sa právomoc mala v prvom rade určovať podľa kritéria blízkosti. Z toho vyplýva, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých situácií uvedených v tomto nariadení, napríklad v prípade zmeny miesta pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.

…

(91) Pripomína sa, že na dohody, ktoré uzavrel členský štát s jedným alebo viacerými tretími štátmi pred dňom pristúpenia k Únii, sa vzťahuje článok 351 ZFEÚ.“

9 Článok 1 tohto nariadenia s názvom „Rozsah pôsobnosti“ stanovuje:

„1. Toto nariadenie sa uplatňuje v týchto občianskych veciach:

a) rozvod, rozluka alebo anulovanie manželstva;

b) nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností.

2. Veci uvedené v odseku 1 písm. b) môžu zahŕňať najmä:

…

e) opatrenia na ochranu dieťaťa týkajúce sa správy, udržovania majetku dieťaťa alebo nakladania s ním.

…“

10 Článok 7 uvedeného nariadenia, nazvaný „Všeobecná právomoc“, stanovuje:

„1. Súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.

2. Odsek 1 tohto článku sa uplatňuje s výhradou článkov 8 až 10.“

11 Článok 10 nariadenia Brusel IIb s názvom „Voľba súdu“ v odseku 1 stanovuje:

„Súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností, ak sú splnené tieto podmienky:

a) dieťa má vo vzťahu k tomuto členskému štátu podstatnú väzbu, najmä na základe skutočnosti, že:
   i) aspoň jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte;
   ii) dieťa malo predtým v tomto členskom štáte obvyklý pobyt, alebo
   iii) dieťa je jeho štátnym príslušníkom;

b) účastníci, ako aj každý nositeľ rodičovských práv a povinností:
   i) sa slobodne dohodli na voľbe právomoci najneskôr v čase začatia konania, alebo
   ii) výslovne prijali uvedenú právomoc počas daného konania a súd zaistil, že všetci účastníci boli informovaní o svojom práve neprijať právomoc; a

c) ak je výkon právomoci v najlepšom záujme dieťaťa.“

12 Kapitola VIII tohto nariadenia, ktorá obsahuje články 94 až 99, upravuje vzťahy uvedeného nariadenia s inými právnymi nástrojmi vrátane niektorých dvojstranných zmlúv uzavretých medzi členskými štátmi a Svätou stolicou.

Bulharské právo

13 Podľa článku 18 zakon za zadalženiata i dogovorite (zákon o záväzkoch a zmluvách) musia byť zmluvy o prevode vlastníckeho práva alebo o zriadení iných vecných práv k nehnuteľnosti vyhotovené vo forme notárskej zápisnice.

14 V súlade s článkom 130 ods. 3 Semejen kodeks (zákon o rodine) sa dispozičné úkony, ktorých predmetom je najmä nehnuteľnosť patriaca dieťaťu, môžu vykonávať len so súhlasom rajonen săd (okresný súd), v ktorého obvode má toto dieťa aktuálne bydlisko, pod podmienkou, že nakladanie s majetkom nie je v rozpore so záujmom dieťaťa.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

15 V roku 2023 bola na Sofijski rajonen săd (Okresný súd Sofia, Bulharsko), vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, podaná žiadosť v mene dvoch maloletých detí ruskej štátnej príslušnosti, ktoré majú obvyklý pobyt v Nemecku, s cieľom získať súhlas s predajom podielov, ktoré vlastnia na troch nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v Bulharsku, ktoré zdedili po smrti svojho otca.

16 Podľa článku 130 ods. 3 zákona o rodine totiž na predaj nehnuteľnosti patriacej dieťaťu je potrebné – s prihliadnutím na jeho záujem – získať súhlas miestne príslušného rajonen săd (okresný súd), a to ešte predtým, ako môže byť vyhotovená notárska zápisnica o prevode podľa článku 18 zákona o záväzkoch a zmluvách.

17 Vnútroštátny súd sa pýta, či bulharské súdy majú právomoc v situácii, o akú ide vo veci samej. Na jednej strane uvádza, že Vărchoven kasacionen săd (Najvyšší kasačný súd, Bulharsko) zakladá právomoc bulharských súdov v takejto situácii na ustanoveniach vnútroštátneho práva, ako aj na článku 30 ods. 2 rusko-bulharskej zmluvy, zatiaľ čo iný vnútroštátny súd sa odvoláva aj na článok 4 ods. 1 písm. c) nariadenia Rím I. Vnútroštátny súd sa však domnieva, že toto posledné uvedené ustanovenie nie je na rozdiel od článku 24 bodu 1 nariadenia Brusel Ia relevantné.

18 Na druhej strane tento súd poznamenáva, že taká situácia, o akú ide vo veci samej, by mohla tiež patriť do pôsobnosti nariadenia Brusel IIb, pokiaľ sa od neho medzinárodná dohoda, akou je rusko-bulharská zmluva, neodchyľuje. V tomto poslednom uvedenom prípade a v súlade s článkom 7 ods. 1 tohto nariadenia by mali právomoc súdy členského štátu, v ktorom má dieťa svoj obvyklý pobyt, v tomto prípade nemecké súdy.

19 Za týchto podmienok Sofijski rajonen săd (Okresný súd Sofia) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Vzťahuje sa pôsobnosť článku 1 ods. 2 písm. e) nariadenia [Brusel IIb] aj na nesporové konania týkajúce sa udelenia súhlasu súdu na nakladanie s nehnuteľným majetkom alebo spoluvlastníckymi podielmi na nehnuteľnom majetku patriacemu dieťaťu, napr. na predaj tohto majetku?

2. Podľa ustanovení ktorého nariadenia sa určuje medzinárodná právomoc súdu členského štátu Únie v nesporovom konaní týkajúcom sa udelenia súhlasu súdu na nakladanie s nehnuteľným majetkom alebo spoluvlastníckymi podielmi na nehnuteľnom majetku patriacim maloletému dieťaťu, napr. na predaj tohto majetku? Túto medzinárodnú právomoc má – podľa článku 7 ods. 1 nariadenia [Brusel IIb] – súd v mieste obvyklého pobytu dieťaťa alebo – podľa článku 4 ods. 1 písm. c) nariadenia [Rím I], resp. článku 24 [bodu] 1 nariadenia [Brusel Ia] – súd miesta, kde sa nachádza nehnuteľný majetok?

3. Sú pravidlá nariadenia [Brusel IIb] o medzinárodnej právomoci v konaniach týkajúcich sa rodičovských práv a povinností nahradené dvojstrannou medzinárodnou zmluvou medzi členským štátom (Bulharskou republikou) a treťou krajinou (Sovietskym zväzom, resp. Ruskou federáciou) uzavretou pred pristúpením tohto členského štátu k Európskej únii, ak táto medzinárodná zmluva nie je uvedená v kapitole VIII [tohto] nariadenia?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej a druhej otázke

20 Na úvod treba uviesť, že hoci sa v druhej otázke spomína článok 4 ods. 1 písm. c) nariadenia Rím I, vnútroštátny súd vysvetľuje, že na toto ustanovenie odkázal len preto, že bulharský súd založil svoju právomoc na tomto ustanovení, avšak nemá žiadne pochybnosti o tom, že uvedené ustanovenie, ktoré sa skutočne týka rozhodného práva, a nie súdnej právomoci, nie je relevantné na účely vyriešenia otázky, na rozdiel od článku 24 bodu 1 nariadenia Brusel Ia.

21 Treba tiež uviesť, že – ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania a na pojednávaní to potvrdila advokátka matky a oboch dotknutých detí – jedno z týchto detí dosiahlo počas konania plnoletosť.

22 Za týchto podmienok treba konštatovať, že svojou prvou a druhou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či súhlas súdu, o ktorý sa žiada v mene maloletého dieťaťa s obvyklým pobytom v jednom členskom štáte, na účely predaja podielov, ktoré toto dieťa vlastní na nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v inom členskom štáte, patrí do pôsobnosti nariadenia Brusel IIb alebo nariadenia Brusel Ia.

23 Podľa článku 1 nariadenia Brusel IIb sa toto nariadenie uplatňuje v občianskych veciach, ktoré sa týkajú najmä výkonu rodičovských práv a povinností. Podľa článku 1 ods. 2 písm. e) tohto nariadenia sa tieto záležitosti týkajú najmä „opatren[í] na ochranu dieťaťa týkajúc[ich] sa správy, udržovania majetku dieťaťa alebo nakladania s ním“.

24 Nariadenie Brusel Ia upravuje podľa svojho článku 1 ods. 1 občianske a obchodné veci bez ohľadu na povahu súdu, ktorý začal konanie, pričom treba spresniť, že najmä z jeho článku 24 bodu 1 vyplýva, že občianske a obchodné veci zahŕňajú „vecné práva k nehnuteľnosti“. Článok 1 ods. 2 písm. a) nariadenia Brusel Ia vylučuje zo svojej pôsobnosti „osobný stav a právnu spôsobilosť fyzických osôb“.

25 V prejednávanej veci, ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, taký súhlas súdu, o aký ide vo veci samej, je opatrením prijatým vzhľadom na osobný stav a právnu spôsobilosť maloletého dieťaťa, ktorého účelom je chrániť jeho najlepší záujem. Z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že vzhľadom na to, že potreba získať tento súhlas je priamym dôsledkom tohto osobného stavu a tejto právnej spôsobilosti, uvedený súhlas predstavuje – nezávisle od oblasti právneho úkonu, ktorého sa tento súhlas týka – opatrenie na ochranu dieťaťa, ktoré sa vzťahuje na správu majetku, jeho udržiavanie alebo nakladanie s ním v rámci výkonu rodičovských práv a povinností v zmysle článku 1 ods. 2 písm. e) nariadenia Brusel Iib a ktoré priamo súvisí s právnou spôsobilosťou dotknutej fyzickej osoby v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) nariadenia Brusel Ia (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. októbra 2013, Schneider, C-386/12, EU:C:2013:633, bod 26, a zo 6. októbra 2015, Matoušková, C-404/14, EU:C:2015:653, body 28 až 31).

26 Vzhľadom na tieto skutočnosti a zámer normotvorcu Únie, ako je vyjadrený v odôvodnení 10 nariadenia Brusel IIb, taký súhlas súdu, o aký ide vo veci samej, patrí do pôsobnosti tohto nariadenia s vylúčením nariadenia Brusel Ia.

27 Za týchto podmienok v súlade s článkom 7 ods. 1 nariadenia Brusel IIb majú v zásade právomoc udeliť takýto súhlas súdy členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt v čase začatia konania.

28 Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody treba na prvú a druhú otázku odpovedať tak, že nariadenie Brusel IIb sa má vykladať v tom zmysle, že súhlas súdu, o ktorý sa žiada v mene maloletého dieťaťa s obvyklým pobytom v jednom členskom štáte, na účely predaja podielov, ktoré toto dieťa vlastní na nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v inom členskom štáte, patrí do oblasti rodičovských práv a povinností v zmysle článku 1 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia v rozsahu, v akom sa týka ochranných opatrení uvedených v odseku 2 písm. e) tohto článku, takže podľa článku 7 ods. 1 uvedeného nariadenia majú na udelenie takéhoto súhlasu v zásade právomoc súdy členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt v čase začatia konania.

O tretej otázke

29 Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či sa dvojstranná zmluva uzavretá medzi členským štátom a tretím štátom pred pristúpením tohto členského štátu k Únii môže odchýliť od ustanovení nariadenia Brusel IIb, aj keď nie je uvedená v kapitole VIII tohto nariadenia.

O prípustnosti

30 Španielska vláda sa vo svojich písomných pripomienkach pýta na prípustnosť tretej otázky, keďže nesúvisí s predmetom konania vo veci samej a vnútroštátny súd nepreukázal existenciu väzby medzi rusko-bulharskou zmluvou a akýmkoľvek ustanovením práva Únie.

31 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že prislúcha výlučne vnútroštátnym súdom, ktoré veci prejednávajú a ktoré musia prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdili potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Z toho vyplýva, že k otázkam týkajúcim sa práva Únie sa viaže prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi okolnosťami potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené [rozsudok z 23. novembra 2021, IS (Nezákonnosť uznesenia o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania), C-564/19, EU:C:2021:949, body 60 a 61, ako aj citovaná judikatúra].

32 Podľa ustálenej judikatúry, ktorú odráža článok 94 písm. a) a b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, si potreba získať výklad práva Únie, ktorý bude pre vnútroštátny súd užitočný, vyžaduje, aby vnútroštátny súd vymedzil skutkový a právny rámec, z ktorého ním položené otázky vychádzajú, alebo aby aspoň vysvetlil skutkové predpoklady, na ktorých sú tieto otázky založené. Okrem toho je nevyhnutné, ako vyplýva z článku 94 písm. c) rokovacieho poriadku, aby návrh na začatie prejudiciálneho konania uvádzal dôvody, ktoré viedli vnútroštátny súd k položeniu otázky týkajúcej sa výkladu alebo platnosti určitých ustanovení práva Únie, ako aj súvislosti, ktoré vidí medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnou právnou úpravou uplatniteľnou na spor vo veci samej (rozsudok z 21. decembra 2023, European Superleague Company, C-333/21, EU:C:2023:1011, bod 59 a citovaná judikatúra).

33 V prejednávanej veci, ako v podstate uviedla španielska vláda vo svojich písomných pripomienkach, vnútroštátny súd vo svojej tretej prejudiciálnej otázke výslovne neuvádza ustanovenie rusko-bulharskej zmluvy, ktoré by mohlo byť v rozpore s kritériom súdnej právomoci stanoveným v článku 7 ods. 1 nariadenia Brusel IIb, čo je jediné kritérium, ktoré tento súd uvádza pre prípad, že by sa toto nariadenie malo uplatniť.

34 V odôvodnení návrhu na začatie prejudiciálneho konania venovanom opisu právneho rámca predmetnej veci však vnútroštátny súd cituje články 25 a 30 tejto zmluvy. Na jednej strane uvádza, že z vnútroštátnej judikatúry vyplýva, že podľa ustanovení vnútroštátneho práva, ako aj článku 30 ods. 2 uvedenej zmluvy bulharské súdy ako súdy štátu, na území ktorého sa nehnuteľnosť nachádza, vyhlásia, že majú právomoc udeliť súhlas podľa článku 130 ods. 3 zákona o rodine.

35 Na druhej strane z článku 25 ods. 6 rusko-bulharskej zmluvy vyplýva, že vzhľadom na skutočnosť, že vo veci samej má maloleté dieťa svoj obvyklý pobyt v štáte, ktorý nie je zmluvnou stranou rusko-bulharskej zmluvy, teda v Spolkovej republike Nemecko, súdne orgány zmluvnej strany, ktorej je toto dieťa štátnym príslušníkom, v tomto prípade ruské súdne orgány, môžu mať tiež – ako uviedla Komisia vo svojich písomných pripomienkach – právomoc udeliť požadovaný súhlas na základe tohto ustanovenia zmluvy.

36 Kritérium právomoci uvedené v článku 7 ods. 1 nariadenia Brusel IIb stanovuje, ako bolo uvedené v bode 27 tohto rozsudku, všeobecnú právomoc súdov členského štátu, na území ktorého má dieťa obvyklý pobyt, v prejednávanej veci nemeckých súdov.

37 Keďže toto ustanovenie stanovuje súdnu právomoc odlišnú od právomoci, ktorá by mohla vyplývať z článku 25 ods. 6 rusko-bulharskej zmluvy, ako aj od právomoci, ktorá podľa vnútroštátnej judikatúry citovanej v návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva z článku 30 ods. 2 tejto zmluvy, z tretej otázky, z jej odôvodnenia a z právneho rámca uvedeného vnútroštátnym súdom dostatočne jasne vyplýva, že táto otázka súvisí s predmetom konania vo veci samej z dôvodu existencie rozdielnych kritérií súdnej právomoci v práve Únie a v uvedenej zmluve a že problém, ktorý je v nej nastolený, nie je čisto hypotetický.

38 Za týchto podmienok treba konštatovať, že tretia otázka je prípustná.

O veci samej

39 Podľa ustálenej judikatúry v rámci postupu spolupráce medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom zavedeného článkom 267 ZFEÚ prináleží Súdnemu dvoru poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť prejednávaný spor. Z tohto pohľadu Súdnemu dvoru prináleží v prípade potreby preformulovať otázky, ktoré sú mu položené. Súdny dvor môže navyše vziať do úvahy aj ustanovenia práva Únie, na ktoré sa vnútroštátny súd v znení svojej otázky neodvolával (rozsudok z 15. júla 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, bod 31).

40 Okolnosť, že vnútroštátny súd po formálnej stránke položil prejudiciálnu otázku s odkazom na určité ustanovenia práva Únie, totiž nebráni tomu, aby Súdny dvor poskytol tomuto súdu všetky prvky výkladu, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie veci, ktorú prejednáva, či už na ne v znení svojich otázok odkázal, alebo nie. Súdnemu dvoru v tejto súvislosti prináleží, aby zo všetkých informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, a najmä z odôvodnenia jeho návrhu na začatie prejudiciálneho konania, vybral tie prvky práva Únie, ktoré si vyžadujú výklad so zreteľom na predmet sporu [rozsudok z 22. decembra 2022, Ministre de la Transition écologique a Premier ministre (Zodpovednosť štátu za znečistenie ovzdušia), C-61/21, EU:C:2022:1015, bod 34, ako aj citovaná judikatúra].

41 Treba zdôrazniť, že vnútroštátny súd v podstate odôvodnil svoju tretiu otázku tým, že uviedol, že hoci kapitola VIII nariadenia Brusel IIb upravuje v súlade so svojím názvom vzťahy tohto nariadenia „k iným právnym nástrojom“, vzťahy uvedené v tejto kapitole sa netýkajú žiadnej dvojstrannej zmluvy uzavretej medzi členským štátom a tretím štátom, akou je rusko-bulharská zmluva, s výnimkou dvojstranných zmlúv uzavretých niektorými členskými štátmi so Svätou stolicou, ktoré nie sú v prejednávanej veci relevantné.

42 Z odôvodnenia 91 nariadenia Brusel IIb však vyplýva, že na dohody, ktoré uzavrel členský štát s jedným alebo viacerými tretími štátmi pred dňom pristúpenia k Únii, sa vzťahuje článok 351 ZFEÚ.

43 Za týchto podmienok treba konštatovať, že svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 351 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že upravuje vzťahy dvojstrannej zmluvy uzavretej medzi členským štátom a tretím štátom pred pristúpením tohto členského štátu k Únii s nariadením Brusel IIb, ak takáto zmluva nie je uvedená v kapitole VIII tohto nariadenia, a ak áno, za akých okolností sa táto zmluva môže odchýliť od uvedeného nariadenia.

44 Článok 351 prvý odsek ZFEÚ stanovuje, že ustanovenia Zmlúv neovplyvnia práva a povinnosti vyplývajúce z dohôd uzavretých pred 1. januárom 1958 alebo pre pristupujúce štáty pred dňom ich prístupu, medzi jedným alebo viacerými členskými štátmi na jednej strane, a jedným alebo viacerými tretími krajinami na strane druhej. Druhý odsek tohto článku spresňuje, že v prípade, že tieto dohody sú nezlučiteľné so zmluvami, členský štát alebo dotknuté štáty podniknú vhodné opatrenia na odstránenie zistených nezlučiteľností. Ak je to potrebné, členské štáty si na dosiahnutie tohto cieľa môžu poskytnúť vzájomnú pomoc a zaujať spoločný postoj.

45 Z judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa článku 351 ZFEÚ vyplýva, že cieľom tohto ustanovenia je umožniť členským štátom rešpektovať práva, ktoré tretím štátom vyplývajú v súlade s medzinárodným právom z dohovorov, ktoré predchádzajú pristúpeniu týchto členských štátov k Únii, a dodržiavať svoje príslušné povinnosti [pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 9. februára 2012, Luksan, C-277/10, EU:C:2012:65, bod 61; z 13. januára 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 55, ako aj zo 14. marca 2024, Komisia/Spojené kráľovstvo (Rozsudok Najvyššieho súdu), C-516/22, EU:C:2024:231, bod 60].

46 Okrem toho článok 351 prvý odsek ZFEÚ je pravidlom, ktoré – pokiaľ sú splnené podmienky jeho uplatnenia – umožňuje odchýlky z uplatňovania akéhokoľvek ustanovenia práva Únie, či už ide o primárne alebo sekundárne právo [pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. októbra 2022, Generalstaatsanwaltschaft München (Extradícia a zásada *ne bis in idem*), C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, body 119 a 121, ako aj citovanú judikatúru].

47 Súdny dvor však spresnil, že ak môže medzinárodný dohovor zmariť pravidlo práva Únie podľa článku 351 prvého odseku ZFEÚ, môže k tomu dôjsť len pri splnení dvoch podmienok, a to aby išlo o dohovor uzavretý pred nadobudnutím platnosti Zmlúv Únie v dotknutom členskom štáte a aby dotknutý tretí štát z neho odvodzoval práva, ktorých dodržiavanie môže od tohto členského štátu požadovať [rozsudok zo 14. marca 2024, Komisia/Spojené kráľovstvo (Rozsudok Najvyššieho súdu), C-516/22, EU:C:2024:231, bod 64 a citovaná judikatúra].

48 Súdny dvor tiež uviedol, že súdom členských štátov prináleží overiť, či možno zabrániť prípadnej nezlučiteľnosti medzi právom Únie a medzinárodným dohovorom uvedeným v článku 351 ZFEÚ tým, že sa v čo najväčšej možnej miere a v súlade s medzinárodným právom podá výklad tohto dohovoru v súlade s právom Únie. V prípade nemožnosti konformného výkladu dohovoru sú členské štáty podľa článku 351 druhého odseku ZFEÚ povinné prijať opatrenia potrebné na odstránenie nezlučiteľnosti medzi týmto dohovorom a právom Únie, a to prípadne jej vypovedaním. Až do takéhoto odstránenia ich však článok 351 prvý odsek ZFEÚ oprávňuje pokračovať v uplatňovaní uvedeného dohovoru (rozsudok z 22. októbra 2020, Ferrari, C-720/18 a C-721/18, EU:C:2020:854, body 68 a 69, ako aj citovaná judikatúra).

49 Z bodov 44 až 48 tohto rozsudku vyplýva, že ak zmluva uzavretá medzi členským štátom a jedným alebo viacerými tretími štátmi pred dňom pristúpenia tohto členského štátu k Únii nie je uvedená v akte práva Únie, článok 351 ZFEÚ má ako všeobecné ustanovenie primárneho práva upravovať – ako to pripomína, pokiaľ ide o nariadenie Brusel IIb, odôvodnenie 91 tohto nariadenia – vzťahy medzi týmto aktom a touto Zmluvou. S výhradou, že tretí štát, ktorý je zmluvnou stranou takejto zmluvy, z nej odvodzuje práva, ktorých dodržiavanie môže vyžadovať od dotknutého členského štátu, článok 351 ZFEÚ umožňuje tomuto členskému štátu uplatniť pravidlá tejto zmluvy, aj keď sú s právom Únie nezlučiteľné, keďže ich nemožno vykladať v súlade s týmto právom. V prípade nezlučiteľnosti môže uvedený členský štát naďalej uplatňovať pravidlá zmluvy až dovtedy, kým nenadobudnú účinnosť opatrenia nevyhnutné na odstránenie tejto nezlučiteľnosti.

50 V prejednávanej veci v prvom rade prináleží vnútroštátnemu súdu, aby overil, či rusko-bulharská zmluva uzavretá Bulharskou republikou pred jej pristúpením k Únii obsahuje pravidlá, ktorých dodržiavanie môže Ruská federácia vyžadovať od tohto členského štátu.

51 Ak by to tak bolo, v druhom rade by prináležalo vnútroštátnemu súdu, aby overil, či je rusko-bulharská zmluva nezlučiteľná s nariadením Brusel IIb, keďže tieto dva právne nástroje za okolností sporu vo veci samej neurčujú ten istý súd, ktorý má právomoc.

52 V rámci tohto overenia bude potrebné zohľadniť nielen článok 7 ods. 1 nariadenia Brusel IIb, ale aj jeho článok 7 ods. 2, podľa ktorého sa odsek 1 tohto článku „uplatňuje s výhradou článkov 8 až 10“ tohto nariadenia, pričom táto formulácia, ako vyplýva z odôvodnenia 20 uvedeného nariadenia, odráža vôľu normotvorcu Únie stanoviť v určitých situáciách právomoc iných súdov, než sú súdy miesta obvyklého pobytu dieťaťa, ktoré sú určené na základe kritéria blízkosti.

53 V tejto súvislosti článok 10 ods. 1 nariadenia Brusel IIb stanovuje, že súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností, ak sú splnené tri podmienky.

54 Podľa písmena a) tohto ustanovenia musí mať dotknuté dieťa vo vzťahu k tomuto členskému štátu podstatnú väzbu, pričom sa spresňuje, že z dôvodu použitia výrazu „najmä“ nemá výpočet troch prípadov v tomto písmene a) taxatívnu povahu, takže existenciu podstatnej väzby možno konštatovať aj na základe iného prvku, ktorý je relevantný v rámci konania, pre ktoré sa žiada voľba súdu stanovená v článku 10 nariadenia Brusel IIb, a ktorý vytvára konkrétnu a dôležitú väzbu medzi uvedeným členským štátom a osobnými záujmami tohto dieťaťa.

55 Uvedené ustanovenie stanovuje, že účastníci konania, ako aj každý nositeľ rodičovských práv a povinností sa musia podľa jeho písmena b) bodu i) buď slobodne dohodnúť na voľbe právomoci najneskôr v čase začatia konania, alebo podľa jeho písmena b) bodu ii) výslovne prijať uvedenú právomoc počas daného konania, pričom súd sa musí uistiť, že všetci účastníci konania boli informovaní o svojom práve neprijať právomoc.

56 Pokiaľ ide o písmeno c) toho istého ustanovenia, uvádza sa v ňom, že právomoc dotknutého súdu sa musí vykonávať v najlepšom záujme dieťaťa. Toto písmeno odráža odôvodnenie 19 nariadenia Brusel IIb, v ktorom sa okrem iného uvádza, že kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa. Z toho vyplýva, že súdna právomoc sa musí určiť predovšetkým v závislosti od tohto najlepšieho záujmu. To možno zabezpečiť len preskúmaním otázky, či voľba súdu požadovaná na základe článku 10 ods. 1 tohto nariadenia je v každom jednotlivom prípade v súlade s uvedeným záujmom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 1. októbra 2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, body 45 a 47).

57 Vnútroštátny súd by preto mohol uznať svoju právomoc podľa nariadenia Brusel IIb za predpokladu, že sa po prvé ubezpečí, že v rámci konania, ktoré pred ním prebieha, existuje konkrétna a dôležitá väzba medzi Bulharskou republikou a osobnými záujmami dotknutého dieťaťa, ako by to mohlo byť v prípade, ak by toto dieťa vlastnilo podiely na nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa na území tohto členského štátu, po druhé, že vzhľadom na neexistenciu žalovanej strany v takom nesporovom konaní, akým je konanie vo veci samej, matka maloletého dieťaťa ako jediná nositeľka rodičovských práv a povinností v priebehu konania výslovne prijme právomoc uvedeného súdu po tom, čo bola poučená o svojom práve neprijať túto právomoc, a po tretie, že táto právomoc sa vykonáva v najlepšom záujme dieťaťa.

58 Ak by vnútroštátny súd dospel k záveru, že vo veci samej je rusko-bulharská zmluva nezlučiteľná s nariadením Brusel IIb v rozsahu, v akom priznáva právomoc iným súdom, než sú súdy určené na základe článkov 7 až 10 tohto nariadenia, bude musieť v treťom rade v súlade s judikatúrou pripomenutou v bode 48 tohto rozsudku preskúmať, či je možné vyhnúť sa tejto nezlučiteľnosti prostredníctvom výkladu tejto zmluvy v súlade s uvedeným nariadením. V opačnom prípade a ak vnútroštátny súd nie je oprávnený sám odstrániť túto nezlučiteľnosť, bude môcť vo štvrtom rade uplatniť pravidlá uvedenej zmluvy a nezohľadniť pravidlá nariadenia Brusel IIb.

59 Treba však zdôrazniť, že hoci je pravda, že súdy členských štátov sú povinné overiť, či možno zabrániť prípadnej nezlučiteľnosti medzi právom Únie a skorším dvojstranným dohovorom, akým je rusko-bulharská zmluva, tým, že sa tomuto dohovoru v čo najväčšej možnej miere a v súlade s medzinárodným právom poskytne výklad v súlade s právom Únie, nie sú povinné overiť, či je možné vyhnúť sa prípadnej nezlučiteľnosti medzi právom Únie a takýmto dohovorom prostredníctvom výkladu alebo uplatňovania práva Únie spôsobom, ktorý je v súlade s uvedeným dohovorom.

60 Vnútroštátny súd tak nesmie využiť možnosť uvedenú v bode 57 tohto rozsudku, aby uznal svoju právomoc podľa článku 10 ods. 1 písm. a), článku 10 ods. 1 písm. b) bodu ii) a článku 10 ods. 1 písm. c) nariadenia Brusel IIb namiesto toho, aby uplatnil kritérium všeobecnej právomoci uvedené v článku 7 ods. 1 tohto nariadenia, s cieľom zosúladiť právo Únie s rusko-bulharskou zmluvou a na základe toho konštatovať, že za okolností sporu vo veci samej je uvedená zmluva zlučiteľná s právom Únie, keďže tak toto právo, ako aj táto zmluva stanovujú ten istý súd, ktorý má právomoc v rámci tohto sporu.

61 Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 351 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že upravuje vzťahy zmluvy uzavretej medzi členským štátom a jedným alebo viacerými tretími štátmi pred dňom pristúpenia tohto členského štátu k Únii s nariadením Brusel IIb, keďže táto zmluva, hoci nie je uvedená v kapitole VIII tohto nariadenia, priznáva práva, ktorých dodržiavanie môže tretí štát, ktorý je zmluvnou stranou uvedenej zmluvy, požadovať od dotknutého členského štátu. V prípade nezlučiteľnosti medzi takouto zmluvou a nariadením Brusel IIb, ktorej sa súd tohto členského štátu nemôže vyhnúť v konaní, ktoré pred ním prebieha a ktoré patrí do oblasti upravenej tak touto zmluvou, ako aj týmto nariadením, môže tento súd uplatniť pravidlá uvedenej zmluvy na úkor pravidiel stanovených uvedeným nariadením, pokiaľ nenadobudli účinnosť opatrenia potrebné na odstránenie tejto nezlučiteľnosti, pričom treba spresniť, že uvedený členský štát musí na účely prijatia a vykonania takýchto opatrení podniknúť všetky vhodné opatrenia.

O trovách

62 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. **Nariadenie Rady (EÚ) 2019/1111 z 25. júna 2019 o právomoci a uznávaní a výkone rozhodnutí v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností a o medzinárodných únosoch detí**

   sa má vykladať v tom zmysle, že:

   súhlas súdu, o ktorý sa žiada v mene maloletého dieťaťa s obvyklým pobytom v jednom členskom štáte, na účely predaja podielov, ktoré toto dieťa vlastní na nehnuteľnostiach nachádzajúcich sa v inom členskom štáte, patrí do oblasti rodičovských práv a povinností v zmysle článku 1 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia v rozsahu, v akom sa týka ochranných opatrení uvedených v odseku 2 písm. e) tohto článku, takže podľa článku 7 ods. 1 uvedeného nariadenia majú na udelenie takéhoto súhlasu v zásade právomoc súdy členského štátu, v ktorom má dieťa obvyklý pobyt v čase začatia konania.

2. **Článok 351 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že upravuje vzťahy zmluvy uzavretej medzi členským štátom a jedným alebo viacerými tretími štátmi pred dňom pristúpenia tohto členského štátu k Európskej únii s nariadením 2019/1111, keďže táto zmluva, hoci nie je uvedená v kapitole VIII tohto nariadenia, priznáva práva, ktorých dodržiavanie môže tretí štát, ktorý je zmluvnou stranou uvedenej zmluvy, požadovať od dotknutého členského štátu. V prípade nezlučiteľnosti medzi takouto zmluvou a nariadením 2019/1111, ktorej sa súd tohto členského štátu nemôže vyhnúť v konaní, ktoré pred ním prebieha a ktoré patrí do oblasti upravenej tak touto zmluvou, ako aj týmto nariadením, môže tento súd uplatniť pravidlá uvedenej zmluvy na úkor pravidiel stanovených uvedeným nariadením, pokiaľ nenadobudli účinnosť opatrenia potrebné na odstránenie tejto nezlučiteľnosti, pričom treba spresniť, že uvedený členský štát musí na účely prijatia a vykonania takýchto opatrení podniknúť všetky vhodné opatrenia.**

Podpisy